Behoefte aan zorg bij zingeving van mensen met ernstige psychische aandoeningen

dr. Wilma Swildens[1,2], Martine van Vliet MSc[1], prof. dr. Arjan Braam[1,3]

[1] Altrecht GGZ, [2] Hogeschool Inholland, [3] Universiteit voor Humanistiek

Psychose congres Driebergen , 12 November 2026

Achtergrond

Zingeving ervaren (Martela & Steger, 2016): samenhang (leven begrijpelijk), doel/richting ervaren, betekenis (leven waardevol)

Mensen met psychose spectrum kwetsbaarheid krijgen vaak te maken met vragen over zingeving.

Hulpwensen kunnen vertaald worden
in een zingevingszorgbehoefte; behoefte aan het bespreken van en hulp bij zingevingsvragen.

Belangrijk nagaan of deze zorgbehoeften voldoende worden vervuld.

Foto Willem Jan Ritman voor Altrecht GGZ

- Gebruik is gemaakt van de uitkomsten van jaarlijkse zorgmonitorgesprekken met cliënten bij Altrecht.

- CANSAS; Camberwell Assessment of Needs. Meet zorgbehoeften op 25 levensgebieden, inclusief 1 item over zingeving.

- In zorg bij Gebiedsteams (FACT) en team VIP-ABC; 10 teams.

- Inclusie cliënten met diagnose psychosespectrum stoornis.

Vooraf, uitleg over instrument

- CANSAS 25 zorgbehoefte domeinen; variërend van voeding tot psychische gezondheid, activiteiten, zingeving.
  0 = geen zorgbehoefte
  1 = vervulde zorgbehoefte
  2 = onvervulde zorgbehoeften

- Scores worden bij Altrecht voor behandel- en onderzoeksdoelen genoteerd (ook in EPD).

- Bij onvervulde behoefte; open vraag over waar onvervulde zorgbehoeften uit bestaan.

Vraag 25 over zingeving in het Nederlandstalige addendum van de CANSAS (Delespaul et al., 2003) met introductie waarna verdiepende vragen over identiteit, rollen, toekomstperspectief: *“Heeft u een doel in uw leven? Wilt u wat bereiken in uw leven? Ontvangt u daarbij hulp of rehabilitatie?”*

Foto Ben White, Unsplash license

Deelnemers en onderzoeksvragen

Deelname 2017 tot 2022. Het betreft **593 cliënten** met psychose spectrum stoornis van Gebiedsteams Altrecht (FACT) en VIP-ABC team, **1056 metingen.**

1) In welke mate hebben cliënten hebben te maken met een zorgbehoefte het gebied van zingeving?

2) Waar gaan deze zorgbehoeften over?

3) In hoeverre hangen klinische en sociale kenmerken van de cliënten samen met de vervulde of onvervulde zingevingszorgbehoeften?

Deelnemers, kenmerken (eerste meting, N=593)

- 67% mannen
- Gemiddelde leeftijd 43 jaar (SD=12.6)
- Gemiddelde duur in GGZ 17 Jaar (SD=12.0)
- 28% actuele klinisch relevante psychotische symptomen (beoordeling hulpverleners HoNOS)
- 22% klinisch relevante lichamelijke beperkingen (HoNOS)
- 26% vaste partner
- 23% werk, 26% vrijwilligerswerk, 53% dagbesteding

Foto Willem Jan Ritman voor Altrecht GGZ

Vraag 1: Hoe vaak komen zorgbehoeften op het gebied van zingeving voor?

(alle metingen; N=1056)

- 28% metingen (N=295) zingevingszorgbehoeften.

Hierbij waren er:

- 14.5% onvervulde zorgbehoeften (N=142),
- 15.5% vervulde zorgbehoeften (N=153).

*Over tijd/jaren neemt kans op onvervulde zorgbehoeften bij zingeving enigszins af (OR=0.81; p=0.035)

Foto Willem Jan Ritman voor Altrecht GGZ

De mate waarin zorgbehoeften volgens cliënten worden opgelost. Ter vergelijking drie items uit de CANSAS (alle metingen: N=1.056)

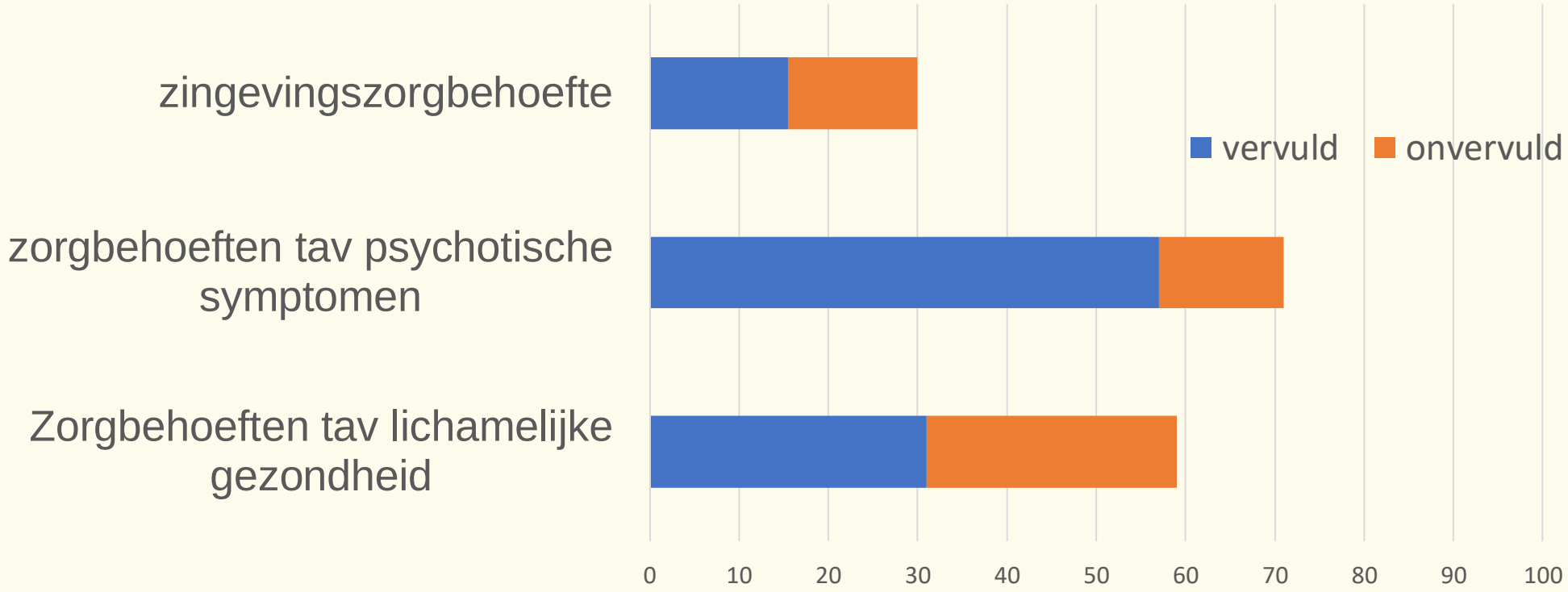

Vraag 2. Welke zorgbehoeften ten aanzien van zingeving genoemd?

(belangrijkste categorieën *open vraag* over onvervulde zingevingsbehoeften)

Zingevingszorgbehoefte (n=122 – 20 onbekend; meer categorieën mogelijk)	**%**
1. Toekomstperspectief (dromen, reizen, camper repareren)	39%
2. Werk, opleiding en dagbesteding (re-integratie werk, lesgeven, yoga)	34%
3. Verkrijgen doel in het leven (sturing/richting ervaren, kunst, hobby's, politiek)	24%
4. Sociale contacten (partner)	19%
5. Vermindering diverse symptomen (minder medicatie)	19%
6. Plezier ervaren (gelukkiger zijn, passie ervaren)	16%
7. Voorzieningen (wonen, financiën, hulpverlening)	12%
8. Religie, spiritualiteit	5%
9. Wens om dood te gaan	3%
10. Overig	8 %

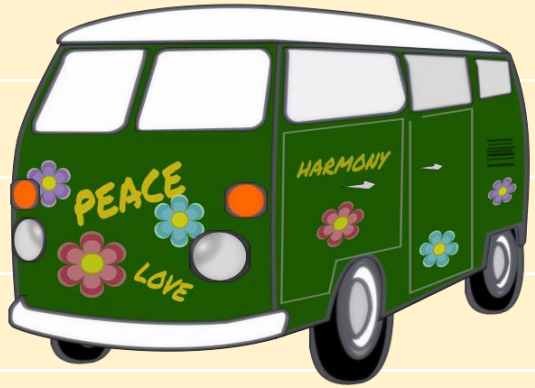

Vraag 3. Welke cliëntkenmerken geassocieerd met (onvervulde) zorgbehoeften bij zingeving (kwantitatief)?

Onderzocht zijn relaties met de volgende aspecten*:

- Actuele psychotische symptomen
- Beperkingen in lichamelijke gezondheid
- Werk, vrijwilligerswerk, een gestructureerde dagbesteding
- Heeft een partner (ja-nee)
- Leeftijd
- Duur in zorg bij GGZ

* Selectie relaties op basis van literatuur

Uitkomst: kenmerken geassocieerd met zingevingszorgbehoeften? (n=1.056, alle metingen; GEE)

- Mensen met **actuele psychotische symptomen** grotere kans op zorgbehoefte op gebied van zingeving (OR=1,5; p=.013).
- Grotere kans op onvervulde zingevingszorgbehoefte (OR=1,6; p=.018).

- Overige onderzochte factoren geen significante samenhang.

Belemmeringen (vlg. cliënten uit open vraag bij zingeving)

- Symptomen, concentratieproblemen (en medicatie) staan realiseren zingevingswensen in de weg. Eerst beter worden, meer balans of ‘weg omhoog’ vinden.

- Anticiperen op stigma: wensen bemoeilijkt worden omdat het lastig is psychose bespreekbaar te maken bij toekomstig werk of een nieuwe partner.

- Flinke afstand tussen wens en droom en de actuele situatie (demoralisatie); ‘mijn toekomst is ondergesneeuwd door psychose’.

Discussie en conclusies

- Grote groep cliënten bevraagd over behoefte aan zorg bij zingeving en samenhang met cliëntkenmerken geanalyseerd.

- **Beperkingen onderzoek**: Zingevingszorgbehoefte maar met 1 vraag onderzocht. Kwalitatief beknopte, dus beperkte antwoorden.
- Samenhang met beperkte set van klinische en sociale factoren bekeken.

- Meer onderzoek gewenst!

Foto Willem Jan Ritman voor Altrecht GGZ

- Zorgbehoeften t.a.v. zingeving bij 28% van de metingen. Bij de helft hiervan zorgbehoeften onvervuld.

- Het hebben van actuele psychotische symptomen kan het lastig maken in zingevingszorgbehoeften te voorzien

- Gekeken naar de specifieke wensen genoemd door cliënten → belangrijk aandacht te besteden aan onzekerheid over toekomst, wensen, doelen!

- .

Foto Willem Jan Ritman voor Altrecht GGZ

VRAGEN?

Bedankt voor je aandacht!

Contact: w.swildens@altrecht.nl